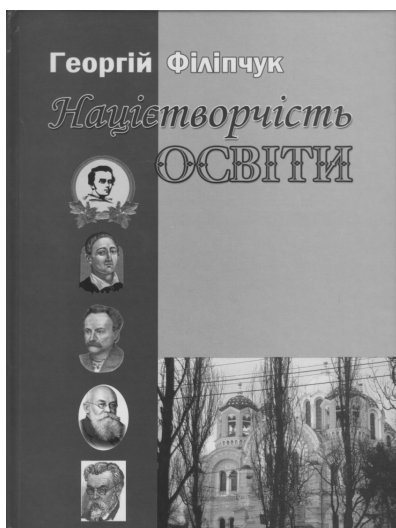

РЕЦЕНЗІЇ

НАЦІОНАЛЬНА ОСВІТА У КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ПРІОРИТЕТІВ КУЛЬТУРОВІДПОВІДНОСТІ І ЄВРОПЕЙСЬКОСТІ

Рецензія на монографію Г. Філіпчука
«Націєтворчість освіти» (Чернівці : Зелена Буковина, 2014. – 400 с.)

У сучасному освітньому середовищі актуалізуються проблеми оновлення змісту освіти на основі здобутків національної культури та європейського науково-освітнього досвіду. В умовах глобалізаційних процесів українська освіта, акумулювавши досягнення педагогічної наукової думки і практики, має потужний потенціал у напрямі інтелектуального, аксіокультурного, естетичного, морально-етичного розвитку особистості. Водночас етнокультурні цінності освіти мають екстраполюватись

у європейське середовище з метою утвердження полікультурності, людиноцентризму, гуманістичних принципів, культурологічної та європейськи зорієнтованої парадигми в освітньому просторі України.

Означені проблеми знаходять висвітлення у монографії доктора педагогічних наук, професора, дійсного члена НАПН України, заслуженого діяча науки і техніки України Георгія Георгійовича Філіпчука «Націєтворчість освіти».

Вступне слово автора «Час культурних цінностей у вимірі «Педагогіки Зязюна» присвячене аналізу актуалітетів сучасної української освіти у контексті науково-педагогічної спадщини відомого вченого-педагога, доктора філософських наук, професора, академіка НАПН України, багаторічного директора Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих І. Зязюна. Г. Філіпчук, окресливши найвагоміші проблеми підготовки сучасного вчителя у контексті культуровідповідності та гуманістичності, дійшов слушного висновку щодо фундаментальних поглядів Івана Андрійовича на вчителя як на педагога-майстра, який має бути наділений здатністю виховувати «людину в Людині», високим рівнем педагогічної майстерності, національної самосвідомості, толерантністю щодо інших народів і культур. В умовах сучасної аксіокультурної кризи ця ідея набуває актуальності у зв'язку з втратою в українському суспільстві поваги до вчителя, до його праці, негідним поцінуванням його особистісних і професійних якостей, неусвідомленістю його соціокультурної місії як носія національних, загальнолюдських цінностей, інтелектуального потенціалу народу.

Перший розділ книги «Педагогіка громадянськості, або «Не вгашайте духа» розкриває фундаментальні засади розвитку сучасної освіти, які суголосні з ідеями академіка І. Зязюна: культуроцентризм сучасного освіти, людиноцентризм у соціокультурному вимірі, націєтворчі пріоритети в освіті, становлення громадянського суспільства через освіту, тривимірність моделі розвитку України («особистісно орієнтована – національна – європейська»), виховання рідномовної особистості.

Проблематика двох наступних розділів «Національна школа «малої» батьківщини» та «Еволюція педагогічних ідеалів» висвітлює найвагоміші аспекти становлення національної педагогічної думки в історичній ретроспективі. Науковець зосереджується на просвітницькій місії відомих педагогів, учених, діяльність яких сприяла утвердженню принципів народності, полікультурності, етнокультурності, громадянськості, високої педагогічної культури в сучасному освітньому просторі. Г. Філіпчук акцентує увагу на тому, що досягнення українських громадських діячів, освітян, педагогічної еліти спродукували «українознавчі цінності й знання

наукового, культурно-освітнього, політичного, соціального, економічного, екологічного, етичного, естетичного, психопедагогічного характеру, почуттєве сприйняття України й українського народу», що має стати «головною домінантою і пріоритетом змісту освіти» (с. 175).

Національно-культурна складова громадянської освіти, національна ідея як культурно-педагогічна парадигма, етнокультурологічний компонент освіти, загальнолюдські і національні цінності сучасної освіти, психолого-педагогічний чинник у творенні української і європейської ментальності – спектр цих проблем складають зміст розділів «Громадянсько-освітній контекст націєтворення» та «Європеїзм і освітня політика». Науковець глибоко переконаний, що в контексті сучасних євроінтеграційних процесів «необхідно правильно оцінити й визначити своє місце порівняно з європейськими країнами, адекватно окреслити коло головних невіршених проблем в освіті», що дозволить сформувати «на рівні суспільства ту культуру, а на рівні влади ту політичну волю, які стимулюватимуть розвиток людського потенціалу (капіталу) країни, її найголовнішого багатства» (с. 271).

Останній розділ розкриває ідеї відомих учених, громадських діячів, митців, освітян у напрямі утвердження виховних ідеалів «...живим і ненародженим». Зокрема, акцентовано увагу на педагогічних можливостях творчості Т. Шевченка в контексті впливу на розвиток національної свідомості та гідності, на важливості сприйняття українською освітою принципів європейського просвітництва (Д. Локк), на виховних засадах педагогіки А. Макаренка, насамперед на ідеї «олюднення людини». Академік Г. Філіпчук розкрив гуманістичні цінності освіти крізь призму «педагогіки людськості» у контексті аналізу професійної діяльності доктора педагогічних наук, професора, дійсного члена НАПН України Н. Ничкало, окреслив етико-естетичні пріоритети відомого громадського діяча, Голови Всеукраїнського товариства «Просвіта» П. Мовчана, означив пріоритети виховання сучасної молоді на основі ідей формування національної честі й гідності за новелістичним романом М. Лазарука «Посаг для приречених» (2014).

Монографія Г. Філіпчука визначає спектр ключових проблем реформування сучасної української освіти на засадах культуровідповідності і європейськості. Історико-педагогічна ретроспектива розвитку українознавчих та європейських цінностей в освіті, проаналізована науковцем із позиції етнокультурологічного, аксіологічного, полікультурного підходів, засвідчила становлення методологічного підґрунтя національного освітнього середовища у «сув'язі загальнолюдського, національного й особистісного». Саме тому монографія «Націєтворення освіти» може стати для багатьох науковців, освітян, педагогів орієнтиром для усвідомлення стратегічно важливих завдань сучасної освіти, педагогічної наукової думки.

Мирослава Вовк